

SAHTE SİGORTALILIK ve DAVASI

Hamit TİRYAKİ

Avukat, Em. İş Başmüfettişi

tiryakidanismanlik@gmail.com

ÖZET

Bir kişinin herhangi bir kurumda sigortalı olarak çalışmadığı halde, sigorta kurumundan yararlanabilmek amacıyla kendisini sigortalı olarak göstermesine sahte sigortalılık denmektedir. Bu durum hem vergi kaçırmaya hem de Sosyal Güvenlik Kurumunun mali yüklerini artırıp, bir takım sorunların çıkmasına sebep olmaktadır. Sahte sigortalılık nedeniyle silinen çalışmalar 5 yıllık süre içinde iş mahkemelerinde açılacak davalarla geri kazanılabilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sahte sigortalılık davası, SGK, ispat.

1. GİRİŞ

Sosyal Güvenlik Kurumuna çalıştığı bildirilen kişinin gerçekte o işyerinde fiilen çalışmaması karşılaşılabilen bir durumdur. Bazen de o işyeri tümüyle sahte kabul edilmekte, çalışanları haksız yere sahte sigortalı kabul edilerek pek çok haktan mahrum da bırakılabilmektedir.

Çalışılmayan bir işyerinden sigortalı gösterilmek, SGK'yı zarara uğratmaktadır. Sahte sigortalılık 2012 yılına kadar sadece emeklilik için değil sağlık yardımlarına hak kazanmak için de başvurulan bir yöntemdi. Kansere ya da böbrek hastalığı gibi kronik ve yüksek maliyetli hastalığa tutulan kişiler bir yakınının işyerinden sigortalı yapılıyor, tedavi masrafları SGK tarafından karşılanıyordu. 2012 yılında Genel Sağlık Sigortası (GSS) uygulamasına geçilmesiyle hastalığa bağlı sahte sigortalılık ciddi oranda azalmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu hizmet cetvelinde şüpheli, kontrollü ya da sahte işyeri gibi kodlar verebilmektedir. Hizmet cetvelinde sigortalılık hizmeti yanında (S) ibaresinin bulunması bu döneme ait sigortalılığın “sahte” olarak tespit edildiğini, (K) ibaresinin bulunması bu döneme ait sigortalılığın “kontrol” altında olduğunu, (Ş) ibaresinin bulunması durumunda ise bu döneme ait sigortalılık süresinin “şüpheli” olarak tespit edildiğini ifade etmektedir. Bu kontrol ve şüpheli statüleri, sigortalı sigortalılık sürelerinin Kurum tarafından incelenmekte olduğunu göstermektedir. Bu her an sahte sigortalılık statüsüne dönebilecek durumda olduğu anlamına gelmektedir. Bu aşamada iken kişi örneğin bütün şartlarını sağlayıp emeklilik başvuru yaparsa emeklilik başvurusu kurum tarafından reddedilir.

2. SAHTE SİGORTALIK ve SAHTE SİGORTALILIK DAVASI

2.1. Yasal Dayanak

5510 sayılı Kanununun 96 ncı maddesine göre, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede yapılan ödemeler (tedavi, ilaç giderleri, emekli maaşı...vs) faiziyle birlikte geri alınabilmektedir. Bu yasal dayanakla SGK, tespit ettiği sahte işlem nedeniyle geriye dönük 10 yıllık faydalanmayı tahsil edebilmektedir.

5510 sayılı yasanın 86 incı maddesine göre de, *Aylık prim ve hizmet belgesi veya muhtasar ve prim hizmet beyannamesi işveren tarafından verilmeyen veya çalıştıkları Kurumca tespit edilemeyen sigortalılar, çalıştıklarını hizmetlerinin geçtiği yılın sonundan başlayarak beş yıl içerisinde iş mahkemesine başvurarak, alacakları ilâm ile ispatlayabilirlerse, bunların mahkeme kararında belirtilen aylık kazanç toplamları ile prim ödeme gün sayıları dikkate alınır.*

2.2. Kişilerin Nedenleri

Günümüzde insanların çoğu zor şartlar altında çalışmakta ve bir kısmı ise yaş, cinsiyet ayrımı yüzünden iş bulamamaktadırlar. Bu kişiler kendilerini çalışıyormuş gibi göstererek emekli olmak için çabalayabilmektedirler.

5510 sayılı kanunla emekli olabilmek için getirilen prim günü ve yaş şartlarında getirilen ağır şartlar da kişileri bu tür yollara sevk edebilmektedir.

Yine, isteğe bağlı sigortalılığın 4/b statüsünde kabul edilmesi ve emeklilikte fiilen çalışılan son üç buçuk senenin hangi statüden emekli olunacağını belirlemesi nedeniyle, emeklilik aşamasına gelen kimi isteğe bağlı sigortalılar, 4/a statüsünden emekli olmak için sahte sigortalı olmayı göze alabilmektedir.

2.3. Sahte Sigortalılığın Cezası

1. Sahte sigortalılık olarak kabul edilen süreler iptal edilir, primler SGK'ya gelir kayıt edilir iade edilmez.
2. Sahte sigortalılık yapan kişi eğer bu süre içerisinde bir kazanç sağladıysa faiziyle birlikte iade etmek zorunda kalır.
3. İşverenliğin bildirimleri de iptal edilir ve para cezası kesilir.

2.4. Suç Duyurusu

Sahte sigortalı gösterilen kişiler ve bunları sigortalı gösteren işverenler hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulduğu görülmektedir.

Sahte sigortalılık nedeniyle mahkemelerin dolandırıcılık kapsamında verdiği cezalar Yargıtay'ca dolandırıcılık suçunun oluşmadığı değerlendirilmesiyle bozulmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşlar aleyhine dolandırıcılık oluşabilmesi için, eylemin kamu kurum ve kuruluşlarının “mal varlığına” zarar vermek amacıyla işlenmesi gerekmektedir. Sahte sigortalılıkta kural olarak, Kurumun zarara uğratılmadığı kabul edildiğinden dolandırıcılıktan dolayı ceza verilmemektedir¹.

Danıştay da, masumane, iyiniyetle sahte sigortalı yapılmış kişi ve işletmelerin davalarını beraatle sonuçlandırmaktadır.

2.5. Sahte Sigortalılık Davasının Esası

Sahte sigortalılığa dayanan davalar hizmet tespiti içeriklidir. Davanın yasal dayanağını oluşturan 506 Sayılı Yasa'nın 79. maddesiyle 5510 Sayılı Yasa'nın 86. maddesinde bu tür hizmet tespiti davalarının kanıtlanması yönünden özel bir yöntem öngörülmemiştir.

Kimi ayrık durumlar dışında resmi belge ve yazılı delillerin bulunması sigortalı sayılması gereken sürelerin saptanmasında güçlü delil olmaları itibariyle sonuca etkilidirler. Ne var ki bu tür kanıtların bulunmaması halinde somut bilgilere dayanması inandırıcı olmaları koşuluyla bordro tanıkları veya iş ilişkisini bilen komşu işyeri çalışanları gibi kişilerin bilgileri ve bunları destekleyen diğer tanıklarla dahi sonuca gitmek mümkündür. Bu tür davalar kamu düzeni ile ilgili olduğundan özel bir duyarlılıkla ve özenle yürütülmeleri zorunlu olup mahkemece, tarafların sunduğu deliller ile yetinilmemeli, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri esas alınarak kendiliğinden araştırma ilkesi

---

¹ Örneğin, Yargıtay'ın 15 ve 23 üncü Ceza Dairesi (E 2014/2512, K. 2014/10157, E. 2015/2433, K. 2015/783) bu konuda açılan davalarda ceza vermemiştir.

benimsenmeli, sigortalılığın kabulü ve hüküm altına alınabilmesi için hizmet akdinin ve eylemli çalışmanın varlığı ortaya konulmalı, çalışmanın geçtiği iddia edilen iş yerine dair düzenlenmiş Kurum müfettiş raporu ve dayanak belgeler varsa dosya içerisine getirilmeli, yine çalışmanın geçtiği iddia edilen işyerinden bildirim bulunup iptal edilmeyen bordrolu tanıkların yeteri kadarının beyanlarına başvurulmalı, ilgili işyerinin hangi tarihten itibaren faal olduğu ile çalışma ruhsatı alıp almadığı araştırılmalı, işyeri işverenin vergi kayıtları irdelenerek çalışan sayısı tespit edilmeye çalışılmalı, komşu işyeri bordro tanıkları ve işverenleri tespit edilerek beyanlarına başvurulmak suretiyle uyuşmazlık konusu husus, hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak biçimde çözümlenip; deliller hep birlikte değerlendirilip takdir edilerek varılacak sonuç uyarınca bir karar verilmelidir².

2.6. Hizmet Tespit Davası Açılmalı

Hizmet tespit davası olarak adlandırılan dava, sigortalılık sürelerinin tespiti davasıdır. Dava, bir tespit davasıdır. Sigortalılık bildirimleri yapılmayan veya sigortalılık bildirimleri gerçek dışı yapılan kişiler, açacakları hizmet tespiti davasıyla, hizmette geçen sigortalılık sürelerini, alacakları mahkeme ilamıyla tespit ettirebilirler.

2.7. Davaya İş Mahkemesinin Bakacağı

Her ne kadar sahte sigortalılık bir olumsuzluk ise de bazen SGK tespit işlemlerinde hata yapabilmekte, gerçekte çalışan bir kişiyi sahte sigortalı kabul edip mağdur edebilmektedir.

Hizmet tespit davalarında görevli mahkemeler, iş mahkemeleridir.

Yetkili mahkeme ise sigortalı hizmetin geçtiği yer mahkemesidir. Davacı, sigortalı kişi veya hak sahipleridir. Davalı ise sahte sigortalılık sürecinde, sigortalının gerçekte çalıştığı işverendir. Uygulamada eskiden Sosyal Güvenlik Kurumu da davalı olarak gösterilmekteydi fakat 2014 yılında yürürlüğe giren yasa gereği Sosyal Güvenlik Kurumu davalı olmaktan çıkarılmıştır. Mahkeme tarafından yapılan bildirimle davalı yanında feri müdahil katılan olarak yer alır.

2.8. Davanın Açılma Süresi

Hizmet tespit davalarında 5 yıllık hak düşürücü süre vardır. Hak düşürücü süre hakkın yasa önünde ileri sürülebileceğini ortadan kaldıran süre anlamına gelir. Dolayısıyla

---

² Yrg. 10. HD'nin 22.01.2020 tarihli ve E. 2018/1449, K. 2020/435 sayılı kararı.

hizmet tespit davaları, son kaçak ve yasa dışı çalışmanın olduğu süreden itibaren 5 yıl içerisinde açılmalıdır.

“...Davacı, davalı işveren nezdinde çalıştığının tespiti ile işçilik alacaklarının tahsiline karar verilmesini istemiştir. İşverenin, sigortalılara ilişkin hangi belgeleri Kuruma vermesi gerektiği Kanununun 79/1. maddesinde açıkça ifade edildiği üzere yönetmeliğe bırakılmıştır. Atıf yapılan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’nde, işverence Kuruma verilecek belgeler; işe giriş bildirgesi, aylık sigorta primleri bildirgesi, dönem bordrosu vs. şeklinde sıralanmıştır. Bu belgelerden birisinin dahi Kuruma verilmiş olması veya Kurumca, fiilen ya da kayden sigortalı çalışma olgusunun tespiti halinde hak düşürücü süreden söz edilemeyecektir...”³. Görülmektedir ki; işveren tarafından işe giriş belgesi, sigorta primi bildirgesi, dönem bordrosu gibi belgelerden biri kuruma verilmiş ise, hak düşürücü süre işlemez.

Burada en önemli husus Sosyal Güvenlik Kurumuna başvuruda bir süre sınırı bulunmamasıdır. SGK’ya başvuruda süre sınırı yoktur. Kişi, işyeri defterine işlenen ücret kayıtlarıyla veya fatura ve diğer belgelerle ya da banka kayıtlarıyla veya kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerle çalıştığını ispatlayabilir.

2.9. Hizmet Tespit Davalarında İspat

Hizmet tespit davalarında, en önemli sorun ispat sorunudur. Zira hizmet tespit davasını açan davacı, gerçekte çalıştığı işyerini ve sigortalılık süresini ispat etmek zorundadır. İddiasını ispat edemeyen davacının, davası delil yokluğundan reddolur.

Sahte bildirim olduğundan bahisle, geçersiz sayılan bildirimli çalışmaların gerçek olup olmadığı, fiili ve eylemli bulunup bulunmadığı resen araştırılarak irdelenmeli, çalışmaların gerçek olduğu sonucuna ulaşırsa⁴, kararında da görüldüğü gibi, fiili ve eylemli çalışmanın var olup olmadığı, araştırılmaktadır.

İspat bakımından sigortalı işçinin elindeki en önemli deliller, maaş bordroları ve tanık delilidir. Sigortalının, sahte görülen sigortalılık süreleri boyunca, gerçekte çalıştığı iş yerine ait yazılı belgeler, bu davanın ispatı bakımından önemlidir. Bu kapsamda maaş bordroları yazılı delil olabilir veya sigortalı işçinin maaşları banka kanalıyla ödeniyorsa, bu maaşlara ait banka dekontları davanın ispatı açısından önemlidir. Bununla birlikte sigortalı işçi, sahte ve kaçak sigortalılık döneminde, verdiği hizmeti tanık deliliyle de ispatlayabilir.

³ Yrg. 21. HD’nin 04.06.2009 tarihli ve E. 2008/9842, K.2009/7830 sayılı kararı.

⁴ Yrg. 10. HD’nin 22.01.2020 tarihli ve E. 2018/1449, K. 2020/435 sayılı kararı.

Hizmet tespit davası sonucunda mahkeme tarafından sigortalının sahte sigortalılık süresi, gerçek sigortalılık süresi olarak tespit edilebilir. Mahkemeden alınan bu ilam neticesinde SGK, sahte ve kaçak sigortalılık süresini gerçek sigortalılık süresi olarak tescil eder ve sigortalılığa bağlı haklardan (emeklilik, sağlık, prim vb.) sigortalı faydalanmaya devam eder.

3. SONUÇ

Çeşitli nedenlerle kişiler çalışmadıkları halde kendilerini sigortalı gösterebildiği gibi, bazen de SGK gerçek çalışması olan bir kişi hakkında yeterli araştırma yapmadan çalışmalarını sahte sigortalılıktan dolayı iptal edebilmektedir. Sonuçta menfaati zarar gören kişiler uzun bir yargılama süreci içine girerek haklarını mahkemelerde aramak durumunda kalmaktadır.

Sahte sigortalılık nedeniyle hizmetleri iptal edilen kişiler, iş mahkemelerinde 5 yıllık hak düşümü süresi içinde hizmet tespit davaları açabilirler. Davalı sahte sigortalılık sürecinde, sigortalının gerçekte çalıştığı işvereni olup Sosyal Güvenlik Kurumu davalı yanında ferî müdahil olarak davaya katılmaktadır.

- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu,

- Yargıtay'ın 10 ve 21 inci Hukuk, 15 ve 23 üncü Ceza Dairelerine Ait Kararlar.